

М. Ковалів
кандидат юридичних наук, доцент;
В. Серeda
пошукувач,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ, ПІДВІДОМЧИХ ОРГАНАМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У статті порушуються питання щодо кваліфікації адміністративних проступків, які підвідомчі органам внутрішніх справ. Розглядаються етапи та передумови кваліфікації адміністративних проступків.

Ключові слова: адміністративний проступок, кваліфікація адміністративних проступків, адміністративно-юрисдикційна діяльність, адміністративні стягнення.

В статье затрагиваются вопросы квалификации административных проступков, подведомственных органам внутренних дел. Рассматриваются этапы и предпосылки квалификации административных проступков.

Ключевые слова: административный проступок, квалификация административных проступков, административно-юрисдикционная деятельность, административные взыскания.

In the article questions are affected in relation to qualification of administrative misconducts, what jurisdiction the organs of internal affairs. The stages and pre-conditions of qualification of administrative misconducts are examined.

Keywords: administrative misconduct, qualification of administrative misconducts, administratively jurisdiction activity, administrative penalties.

Постановка проблеми. Сучасний процес державотворення в Україні зумовлює живий інтерес до широкого кола питань, пов'язаних із здійсненням цілеспрямованої діяльності різних соціальних суб'єктів щодо зміцнення законності й правопорядку в країні, утвердження, забезпечення й охорони прав і свобод людини й громадянина, закріплених Конституцією України.

Деліктогенна ситуація залишається одним з небезпечних соціальних явищ, а заходи, що вживаються для її стабілізації з боку держави, бажаного результату поки що не дають. Це значною мірою пояснюється тим, що діяльність різних державних правоохоронних органів зосереджена переважно на виявленні та розкритті вже вчинених адміністративних проступків та інших правопорушень, тобто основні зусилля спрямовуються на боротьбу з наслідком, яким є проявом адміністративної деліктності, а не з її причинами та умовами. Заходи ж, намічені в багатьох державних програмах боротьби з правопорушеннями, злочинністю та окремими її проявами щодо профілактики правопорушень, здійснюються не завжди й не належним чином.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти кваліфікації адміністративних проступків, підвідомчих правоохоронним органам, тією чи іншою мірою висвітлювались в роботах українських учених-адміністративістів: В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, С. Т. Гончарука, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Л. В. Ковалюк, А. Т. Комзюка, І. В. Март'янова, О. І. Остапенка, І. М. Пахомова, В. П. Петков, Ю. С. Шемшученка, О. М. Якуби та інших. Проте дана проблема потребує подальшого вивчення.

Метою даної статті є вироблення теоретичних підходів до кваліфікації адміністративних проступків підвідомчих органам внутрішніх справ.

Виклад основного матеріалу. Адміністративний проступок – суспільно-шкідлива, протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на права й свободи громадян, права й законні інтереси юридичних осіб, власність, громадський порядок і громадську безпеку, установленний порядок діяльності державних органів та установ і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

У зв'язку з реформуванням законодавства України взагалі та адміністративного законодавства зокрема, важливою проблемою є визначення місця адміністративного проступку серед інших правопорушень. Це має не лише теоретичне (навчальне або пізнавальне), а й велике практичне значення. Але коли ми говоримо про визначення місця, ми маємо перш за все визначити «місце» адміністративного проступку серед усіх правопорушень, а потім перейти до певних критеріїв відмежування.

Для адміністративно-юрисдикційної діяльності міліції важливе значення має належна кваліфікація протиправних діянь. Варто зазначити, що наукові основи кваліфікації адміністративних проступків вироблено ще недостатньо. Слід погодитись з О. І. Остапенком, який вважає, що зміст терміна «кваліфікація» зводиться до встановлення якісної характеристики явища або предмета, які визначаються. Термін «кваліфікація правопорушень» застосовується в юридичній науці у двоякому значенні: як логічний процес пізнання юридичної суті вчиненого в реальному житті протиправного діяння і як кінцеве судження, що отримане в результаті процесу пізнання, й дає юридичну оцінку вчиненого правопорушення. Кваліфікація за своєю суттю є не лише процесом пізнання, під час якого використовуються логічні форми мислення. Кваліфікація як висновок має форму умовиводу, за допомогою якого формується законодавча модель протиправних дій суб'єкта [1, с. 299].

Отже, кваліфікація адміністративних проступків – це встановлення ознак вчиненого діяння й зіставлення їх з ознаками того чи іншого складу правопорушення з метою визначення відповідності, збігу цих ознак і формулювання висновку про наявність або відсутність складу конкретного адміністративного правопорушення. Кваліфікацію слід розглядати також як найважливіший етап правозастосовчої діяльності.

Кваліфікація адміністративних проступків є досить складним процесом, який має свої етапи та передумови. Останніми, зокрема, визнаються:

1) всебічне, повне і об'єктивне встановлення всіх фактичних обставин справи: з'ясовується, чи мала місце протиправна дія, у вчиненні якої звинувачується винна особа; встановлюється наявність у діях порушника складу проступку і відповідність його адміністративно-правовій нормі, яка передбачає відповідальність за вчинені протиправні дії; з'ясовуються мотиви вчинення протиправних дій та винність особи, а також обставини, які впливають на характер і ступінь адміністративної відповідальності; вивчаються дані, що характеризують особу порушника, характер і розмір заподіяної шкоди;

2) точне і достовірне визначення юридичного значення всіх фактичних обставин вчинених протиправних дій і особи порушника;

3) правильний вибір адміністративно-правової норми та з'ясування її змісту й значення [1, с. 299]. Додамо також, що до зазначених передумов слід віднести попереднє з'ясування всіх законодавчих ознак того чи іншого адміністративного проступку, тобто кожен працівник міліції, який причетний до адміністративно-юрисдикційної практики, має чітко уявляти, які діяння визнаються правопорушеннями, які властивості вони мають, чим відрізняються від інших подібних діянь тощо. Отже, основною передумовою належної кваліфікації адміністративного проступку є точне визначення всіх ознак діяння, які характеризують його як проступок.

Наведений перелік адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, свідчить про те, що ознаками, за якими вони відрізняються один від одного, є практично всі ознаки, які входять до юридичного складу проступку. Проте для діяльності щодо їх кваліфікації ці ознаки мають неоднакове значення. Зокрема, така ознака, як об'єкт посягання більше свідчить про характер шкідливості вчиненого діяння і на його кваліфікацію практично не впливає. Дуже рідко для встановлення наявності складу адміністративного проступку мають значення ознаки суб'єктивної сторони, та й то мають на увазі її факультативні ознаки – мотив і мета (ст. 44 КУпАП передбачає відповідальність за вчинення ряду діянь щодо наркотичних засобів, якщо при цьому відсутня мета збуту, те ж саме встановлено ст. 176 щодо самогону, нарешті, ст. 132 визнає корисливу мету обов'язковою ознакою складу проступку, який полягає в самовільному використанні транспортних засобів, машин і механізмів). В одному складі згадується умисел і необережність (умисне зіпсуття паспорта чи втрата його з необережності – ст. 198), але, оскільки названо обидві форми вини, для кваліфікації втрачає сенс встановлення конкретної з них.

Для наукових й практичних цілей кваліфікації адміністративних деліктів прийняті різні класифікації правопорушень. Правопорушення, розрізняються між собою за ступенем суспільної небезпеки (шкідливості), яка, у свою чергу, визначається цінністю об'єкта протиправного посягання, змістом протиправного діяння, часом, засобами, розміром та характером заподіяної шкоди, формою та ступенем вини правопорушника, інтенсивністю протиправних дій, їх мотивацією, особистісними характеристиками правопорушника і т.д. Також проводиться класифікація за об'єктами посягання, за суб'єктами, за процедурами їх розгляду тощо.

Варто зазначити, що в юридичній літературі наводяться класифікації адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, проте вони, як правило, повторюють побудову Особливої частини розділу II Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2; 3], хоча структура цієї частини, на нашу думку, не відзначається чіткою логікою, зокрема, склади проступків, які мають єдиний родовий об'єкт, часто поміщено в різні глави. У зв'язку із цим виникає потреба класифікувати зазначені проступки за іншими критеріями, які б дозволили з'ясувати їх сутність та особливості.

О. І. Остапенко пропонує з цією метою використати такі критерії як ступінь суспільної небезпеки й шкоди (основний склад, кваліфікований, привілейований), ступінь узагальнення ознак в адміністративно-правовій нормі (узагальнений і казуїстичний) і спосіб викладення диспозицій адміністративно-правової норми (однозначний, альтернативний, описовий, із бланкетною диспозицією) [1, с. 299]. Підтримуючи

доцільність такого поділу, усе ж зазначимо, що він характерний для будь-яких правопорушень і не дає можливості з'ясувати особливості адміністративних проступків, які підвідомчі саме міліції.

Основним критерієм, який дозволяє класифікувати зазначені проступки і який досить адекватно ілюструє специфіку юрисдикційної діяльності міліції, є сфера суспільних відносин, на які вони посягають, тобто їх родовий і видовий об'єкти. Такими об'єктами найчастіше є громадський порядок і громадська безпека, власність, установлений порядок управління, тобто відносини, охорона яких становить основні завдання й функції міліції. Проте відразу зазначимо, що наше розуміння відносини громадської безпеки дещо ширше від тих, які визнаються в КУпАП, так само як ширше ми розглядаємо відносини, спрямовані на охорону власності.

Усі адміністративні проступки, названі в ст. 222 КУпАП, тобто справи, що підвідомчі міліції, можна об'єднати в 5 груп, які часто включають ще й певні підгрупи. Першу, найбільшу, групу утворюють адміністративні проступки, які посягають на громадську безпеку, причому до них ми відносимо не тільки правопорушення, передбачені гл. 14 КУпАП. Ми цілком погоджуємося з думкою, що громадська безпека означає сукупність суспільних відносин, пов'язаних з попередженням чи усуненням загроз для життя й здоров'я людей та їх майна, які можуть виникнути внаслідок дій людей або прояву негативних властивостей джерел підвищеної небезпеки, тобто на громадську безпеку посягають всі адміністративні правопорушення, які так чи інакше заподіюють або створюють загрозу заподіяння шкоди життю й здоров'ю людей. З огляду на це до проступків, які посягають на громадську безпеку і справи про які підвідомчі міліції, можна віднести:

а) адміністративні проступки, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів або психотропних речовин, а також самогону та інших міцних напоїв домашнього вироблення – незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту, у невеликих розмірах (ч. 1 ст. 44 КУпАП), невжиття землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку (ч. 2 ст. 106), виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення (ст. 176) і придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення (ст. 177);

б) адміністративні проступки, що посягають на відносини, які забезпечують безпечну експлуатацію транспорту, – самовільний проїзд у вантажних поїздах, посадка і висадка під час руху поїзда, проїзд на підніжках і дахах вагонів, самовільне без потреби зупинення поїзда, а також підкладання на залізничні колії предметів, які можуть спричинити порушення руху поїздів (ч. 1, 2, 3 і 4 статті 109), куріння у вагонах (у тому числі в тамбурах) приміських поїздів, у нестановлених для куріння місцях у поїздах місцевого й дальнього сполучення, а також у метрополітенах (ч. 2 ст. 110), порушення правил безпеки польотів (ст. 111), порушення правил безпеки руху на морському транспорті (пошкодження споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку – ч. 3 ст. 114), порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах (ст. 116), викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв (ч. 2 ст. 119), порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів, великогабаритних та великовагових вантажів на транспорті (ч. 1, 2, 4, 5 ст. 133);

в) адміністративні проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – перешкоджання проведенню огляду транспортних засобів (ст. 122,3), ненадання транспортних засобів працівникам міліції та медичним працівникам (ст. 124,1), інші порушення правил дорожнього руху (ст. 125), керування транспортними засобами особами, які не мають права керування або водіями, які не мають при собі чи не пред'явили для перевірки відповідних документів (ст. 126), порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами, возіями та іншими особами (ст. 127), випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам (ст. 128), порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, невиконання припису про усунення порушень таких правил, норм і стандартів (ст. 128,1), допуск до керування транспортними засобами водіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або у хворобливому стані, або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або таких, які не пройшли у встановлений строк медичного огляду або не мають права на керування транспортними засобами (ч. 1, 2 ст. 129), пошкодження шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд та технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів для їх усунення (ст. 139) і порушення правил, норм і стандартів при утриманні шляхів, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на дорогах місць провадження робіт (ст. 140).

Як бачимо з наведеного, склади адміністративних проступків, які посягають на громадську безпеку й справи, які підвідомчі міліції, поміщено до різних глав КУпАП, це глави 5, 9, 10, 14. Причому тільки остання глава називає громадську безпеку об'єктом правопорушень, у зв'язку з чим, мабуть, було висловлено думку, що в ній розміщено всі проступки, які посягають на громадську безпеку. Цією главою передбачено відповідальність за виготовлення, зберігання й придбання самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього виробництва. Зауважимо, що щодо об'єкта цих проступків відсутня єдина точка зору. Таким об'єктом називають як громадську безпеку [1, с. 299], так і громадський порядок. На нашу думку, основним об'єктом цих проступків є громадська безпека, оскільки вживання зазначених напоїв шкодить здоров'ю людей, додатковим же об'єктом можна назвати економічні інтереси держави, тому що ці предмети перебувають у тіньовому обігу.

Другу за важливістю (з огляду на поширеність і місце в юрисдикційній практиці) групу адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, становлять правопорушення, що посягають на громадський порядок. У вузькому розумінні (у широкому трактуванні громадський порядок отожднюється із всією системою суспільних відносин) під громадським порядком зазвичай розуміється обумовлена потребами суспільства система відносин, що складаються в громадських місцях у процесі спілкування людей і врегульована правовими та іншими соціальними нормами. Така система має на меті забезпечення спокійного поступу суспільного життя, нормальних умов для праці й відпочинку людей, для діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій. Таких проступків всього два – дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) та розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у нетверезому стані (чч. 1, 2 ст. 178 КУпАП).

Третю групу адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, знову ж таки з огляду на їх поширеність, становлять правопорушення, які посягають на встановлений порядок управління. Останній охоплює систему суспільних відносин, які забезпечують нормальну діяльність державних і недержавних організацій, а також чітке дотримання встановлених у цій сфері спеціальних правил.

Висновки. Слід зазначити, що на сьогодні Кодекс України про адміністративні правопорушення як основний правовий акт, у якому сконцентрована домінуюча кількість адміністративно-процесуальних норм, мало відповідає умовам нової адміністративної ідеології, яка започаткована в Концепції адміністративної реформи в Україні, і поступово втрачає своє значення як інструмента забезпечення законності, а отже, потребує ґрунтовного оновлення. Розв'язати проблему його відповідності новим соціально-економічним реаліям має розробка нового кодексу. Отже, важливою постає проблема детального аналізу всіх його положень, зокрема класифікації адміністративних проступків.

Література

1. Остапенко О. І. *Адміністративна деліктологія* / О. І. Остапенко – Л., 1995. – 308 с.
2. *Адміністративна діяльність* : [навч. посіб. / Ковалів М. В., Тиндик Н. П., Кісіль З. Р. та ін.] ; під ред. О. І. Остапенка. – [2-ге вид.]. – Л. : ЛьвДУВС, 2006. – 280 с.
3. *Адміністративна діяльність: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]* / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калайнов та ін.]. – К. : Прав. Єдність, 2009. – 432 с.

УДК 342.951:351.822(477)

Р. Сопільник

пошукувач,

ГУМВС України у Львівській області

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У БОРОТЬБІ З ВІДМИВАННЯМ КОШТІВ, ЗДОБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

В статті розглянуто проблемні питання фінансового моніторингу та використання його результатів у боротьбі з відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом.

Ключові слова: легалізація, фінансовий моніторинг, економічні злочини, доходи.

В статье рассмотрены проблемные вопросы фінансового мониторинга и использование его результатов в борьбе с отмыванием доходов, полученных преступным путем.

Ключевые слова: легализация, финансовый мониторинг, экономические преступления, доходы.

The article discussed issues investigation legalization of proceeds from crime.

Key words: legalization, income, organized criminal activity, crimes.

Постановка проблеми. В Україні активно ведеться робота в рамках створення єдиної національної системи боротьби з обігом «брудних» доходів. Державним департаментом фінансового моніторингу при Міністерстві фінансів України підписано угоди про співпрацю з Міністерством внутрішніх справ, Державним комітетом з охорони кордону, Генеральною прокуратурою, Митною службою, Державною податковою адміністрацією і Службою безпеки України.

Закон України «Про внесення змін у деякі закони України з питань попередження, використання банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом»,